

**bam
bú**

**La crida del llibre
de bambú**

Joaquim Pastor

Editorial Bambú és un segell
d'Editorial Casals, SA

© 2013, Joaquim Pastor
© 2013, Editorial Casals, SA
Tel.: 902 107 007
www.editorialbambu.com
www.bambulector.com

Disseny de la col·lecció: Miquel Puig
Il·lustració de la coberta: Carla Besora

Primera edició: febrer de 2013
ISBN: 978-84-8343-247-1
Dipòsit legal: B-14131-2012
Printed in Spain
Imprès a Anzos, S. L.
Fuenlabrada (Madrid)

Qualsevol forma de reproducció, distribució,
comunicació pública o transformació
d'aquesta obra només pot ser realitzada
amb l'autorització dels seus titulars, llevat
d'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos
a CEDRO (Centro Español de Derechos
Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu
fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta
obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 /
93 272 04 45).

La necessitat d'escriure

A bans de la invenció del paper, l'any 105 aC, qualsevol suport era bo per escriure: les parets de les coves i les balmes, les pedres, els ossos, les closques de tortuga, l'escorça dels arbres, la cera, la fusta, l'argila, la ceràmica, el paper, les fulles de palmera, el bambú, la seda, les pells adobades dels animals...

Quan l'ésser humà s'adona dels avantatges de l'escriptura, escriure esdevé una necessitat. Les canyes tallades, els punxons, els estilets, els pinzells i la tinta serviran per deixar imprès sobre una superfície preferiblement plana i polida un dibuix, un càlcul, un missatge, un poema, una llegenda, un pensament, la predicció d'un mag, una recepta mèdica o un recull de lleis.

Els primers llibres –localitzats a Mesopotàmia, l'Índia, la Xina, la Indoxina i el Japó– seran tauletes d'argila, rotlles de paper, escorça plegada en forma d'acordió, bandes de seda i làmines de fusta i de bambú unides amb tires de cuir. Al-

guns manuscrits esdevindran veritables obres d'art i expressió d'una bellesa que neix de l'amor per l'escriptura, la calligrafia i el saber. Per això caldrà guardar-los curosament a les biblioteques.

Els protagonistes d'aquesta història estimaven els llibres. Però estimar els llibres, de vegades, comporta un risc.

1. El pou

Lu Xun va empènyer la porta de casa molt a poc a poc. No volia despertar l'avi, que de segur que havia anat a dormir ben tard, com cada nit. La primera llum del dia, lletosa i feble, començava a emparar-se del paisatge. Només una tímida piuladissa d'ocells que no es veien trencava el silenci d'aquella hora. El noi va sentir a la cara una glopada d'aire fred, que l'ajudà a desensopir-se. Va respirar profundament i va alçar els ulls al cel, encara atapeït d'estrelles. Es va cobrir el cap amb una gorra de pell i s'encaminà cap al graner. La canya de bambú i les dues galledes de fusta eren a tocar del prestatge de les eines, on sempre les deixava.

Va penjar una galleda a cada un dels extrems de la canya, que després es col·locà sobre les espatlles, i començà a caminar. De seguida va notar que l'aire d'aquell matí de les acaballes de l'hivern ja no era el fuet despietat que et llançava la neu als ulls i t'obria clivelles a la pell. Aquell vent, tot i ser fred, s'assemblava més a una carícia, i el noi pressentí que el bon temps s'apropa-

va. De fet, ja feia uns quants dies que la neu, present durant tot l'hivern, s'havia començat a fondre. Al turó que hi havia darrere la casa, els ametllers ja treien flor. Mentre descendia pel senderó que desembocava al camí principal, recordà les paraules del seu avi, que afirmava que l'hivern baixava de les muntanyes, i es preguntà d'on procedia la primavera, tan desitjada, i per quins camins arribava a la vall on ells vivien.

El camí que duia al pou, flanquejat de tuies esquitxades de neu, era un pendís pronunciat. En un revolt va veure un senglar adult i tres cries que travessaven un camp d'ordi cobert de neu i corrien a amagar-se entre els matolls d'un bosc proper.

El pou era als afores del llogarret. Arribar-hi per un camí descendent i amb les galledes buides era fàcil, molt més que recórrer-lo en sentit contrari i amb els recipients plens d'aigua. A Lu Xun li agradava anar-hi a trenc d'alba, quan la llum esborrava la negror de la nit i retornava als arbres i a les muntanyes la seva fesomia. Així no s'havia d'esperar i esquivava les preguntes d'alguns homes i dones del poble. Sobretot la que més el punyia:

-I tu, Lu Xun, per què no vas a l'escola com els altres nens?

No n'haurien escoltat la resposta, que, d'altra banda, ja coneixien:

-Perquè el meu avi em fa de mestre.

La segona pregunta, més malintencionada, el noi no la responia:

-Que potser l'avi i tu gardeu un secret?

El pou era molt antic. Tant, que ni els més vells del llogarret no sabien quan s'havia excavat. En canvi, sí que coincidien a

l'hora d'explicar la llegenda que li donava una aurèola de misteri. Deien que, feia molts anys, arribà al pou una jove princesa que fugia de l'home que la pretenia. Hi arribà sense forces, gairebé extenuada. La noia, bella com la flor de neu, havia desobeït per primera vegada els seus pares, senyors d'un territori feréstec proper a les altes muntanyes, que l'obligaven a casar-se amb un noble, comandant de l'exèrcit, que amb prou feines coneixia. Es jugà la vida fugint del palau una nit d'estiu corrent sense parar per un camí pedregós al llarg de tot un dia. En arribar al pou, s'agafà al brocal per no caure a terra. Empesa per una set que la turmentava, va fer lliscar la galleda del pou, lligada a una corda, fins al fons de la cavitat. Quan va notar que era plena, va estirar la corda tant com va poder. Però tot fou inútil. La corda li segava la pell de les mans i les escasses forces que li quedaven no eren suficients per fer pujar el recipient fins al brocal. La galleda es bolcava una i altra vegada i l'aigua es perdia tota. Presa d'una gran desesperació perquè pressentia que el noble s'acostava, començà a plorar. Va plorar molt, i les llàgrimes es barrejaven amb l'aigua que es vessava. Va plorar tant que el llagrimall se li assecà i la brillantor dels seus bells ulls innocents desaparegué del tot. La princesa va caure a terra, a punt de desmaiar-se, i la corda se li escapà de les mans. Mirà al seu voltant i no veié res: ni el pou, ni les tuies del camí, ni els camps de blat i d'ordi, a punt per a la sega i bressats per la brisa. Horroritzada, es fregà els ulls amb les mans. Llavors, esbufegant i furiós, arribà el noble que la perseguia.

–Aixeca't, Ling Shi!, ara mateix!

La jove sanglotejava, mentre amb les mans es tapava la cara. Els seus laments ferien la bondat d'aquella tarda blava d'estiu.

–No em sents? –bramà el guerrer–. He dit que t’aixequis! Ets meva, em pertanys, i m’has d’obeir en tota ocasió –i la mà dreta li lliscà instintivament cap a l’empunyadura de l’espasa.

Després d’una breu pausa, l’home continuà:

–Estàs rendida pel cansament, oi? –El noble volia moderar el to de veu, però la ràbia li ho impedia–. Per què has desobeït els teus pares? Digues: per què fuges de mi? Que potser et faig por?

La princesa respongué entre sanglots:

–Sí, em fas por. M’espanta la teva veu i, encara més, l’espasa que sempre t’acompanya. Acceptaria que fossis el meu senyor si m’estimessis, però tu només ets senyor de la guerra i ignores el comportament d’un bon espòs. No coneixes els mots amables ni saps que els amants tallen crisantems i asutzenes i en fan poms per a l’estimada. A més...

La noia s’incorporà amb penes i treballs. El que ara havia de dir només es podia dir vessant llàgrimes. Però ella no en tenia. Amb tot, animada d’una serenor admirable, pogué continuar:

–A més... ja no sóc bella, he perdut tot l’atractiu de la joventut.

El noble no entenia res.

–Què dius?, de què parles? –cridà visiblement trasbalsat.

La noia apartà les mans de la cara. Tota ella tremolava quan digué les últimes paraules que la llegenda ha recollit:

–Sóc cega! La dona que desitges és cega. Mira’m els ulls, si pots: són dues conques fosques on mai més no habitarà la llum.

El noble la mirà esgarriat, tentinejà i se’n tornà clamant:

–Cega, cega!

Diu la llegenda que són les llàgrimes que Ling Shi va vessar les que, com una deu pura, alimenten el pou. Ho faran eternament.

Lu Xun recordà la llegenda mentre s'acostava al pou. Abocat al brocal, mirà l'aigua i pensà una estona més en la princesa, com feien tots els veïns del llogarret i els viatgers que, de tant en tant, arribaven a la vall. Després agafà la corda que estava lligada a la biga de fusta que s'aguantava als dos costats del pou i deixà lliscar, molt a poc a poc, la galleda que penjava d'un extrem de la corda, gruixuda i rasposa. Quan notà el pes de la galleda plena, estirà la soga amb totes les seves forces, vinclant el cos enrere i serrant les dents. Quan la galleda plena arribà a dalt, Lu Xun va fer el més difícil: aguantar la corda amb la mà dreta i acostar la galleda fins al brocal. El seu avi li havia ensenyat de quina manera havia de moure el recipient perquè no es tombés. Aquell dia ho va fer bé. Va omplir una de les dues galledes que havia dut i repetí l'operació. No es va perdre ni una mica d'aigua.

Amb la canya de bambú sobre les espatlles, Lu Xun emprengué el camí de retorn. La llum ja ho envaïa tot i l'aire havia perdut una mica de fredor. Darrere les muntanyes que els seus ulls abastaven hi emergia una viva claror rosada. El noi va veure un tudó peonant sobre la neu, que amagava les tiges naixents d'un camp de blat. Però l'ocell va aixecar el vol de seguida, apressat com els senglars que havia vist feia una estona.

No va trobar ningú pel camí. La primera persona que veié va ser el seu avi, que l'havia sortit a rebre. D'estatura mitjana, era més fort del que aparentava. Tot i la seva edat avançada, una mata abundant de cabells grisos li cobria el cap, i una curta barba punxeguda, prolongació atapeïda del bigoti, li ocultava

va el mentó. Caminava a poc a poc, una mica encorbat, però era àgil i la fatiga no l'abatia mai. La lesió que li paralitzava el braç esquerre no li impedia grimpar per les roques en cerca d'una llebre, ni enfilar-se a un arbre fruiter, ni tan sols apilar la palla amb la forca.

–Lu Xun! –va cridar–, espera't, que ara vinc a ajudar-te.

L'avi duia les galledes des del camp d'ordi fins a casa. Ho feia sempre, i Lu Xun, rendit, li ho agraiïa.

Lu Xun va flexionar la cama dreta fins que el genoll li tocà a terra i es desféu de la càrrega. Des del lloc on es trobava veia la casa on vivia amb el seu avi. Feta de terra i troncs d'arbres, es dreçava, humil, al peu del turó dels ametllers, i estava protegida per un mur rectangular de terra batuda, amb diverses obertures a tall de finestres i una porta de fusta. Entre la casa i el mur hi havia, repartits ací i allà, un petit graner, un tancat per als animals (una cabra i dues gallines), un paller i dos arbres fruiters: una pomera i un pruner d'hivern. La teulada de la casa, de dues aigües, era de teules i tenia una petita lluernia molt a prop de la biga carenera. A Lu Xun sempre li havia cridat l'atenció la llarga escletxa que hi havia a la façana, sobre la porta, fins que un dia va saber per què hi era.

–Aquí, de tant en tant, la terra tremola –li explicà l'avi.

–Tremola, avi?, per què?

L'avi aixecà el cap i mirà cap a un punt indefinit de la llunyania, com solia fer quan rumiava una resposta.

–És així. És un misteri... La terra és viva, Lu Xun. Els esperits invisibles que l'habiten es belluguen i la remouen. De vegades escup foc per la boca d'una muntanya; d'altres sacseja les serralades i esberla les roques, i fins i tot alça les ones del mar que ni tu ni jo no hem vist mai...

El noi, que s'havia trasbalsat, li hauria fet més preguntes, però l'home assenyalà la part del darrere de la casa.

–Acompanya'm, Lu Xun –digué amb una veu volgudament amable–, que la terra també ens regala moltes coses bones.

Avi i nét s'aproparen al jardinet que hi havia darrere l'habitatge.

–Veus?, avui l'hibisc ens ha regalat la primera flor d'aquest any. Contempla-la, Lu Xun, perquè la seva bellesa és efímera.

–Què vol dir efímera, avi?

–Doncs que dura poc. El sol d'aquest matí ha obert la flor, però al capvespre els pètals es tancaran i demà o demà passat caurà a terra i aviat es farà malbé.

L'home i el noiet, extasiats, van romandre una estona en silenci contemplant la flor vermella d'aquella planta que l'ancià havia plantat feia dos anys: les fulles d'un verd nou, els cinc pètals i els estams units en un de sol, erecte i coronat per un estigma de cinc botonets també de color vermell.

Van esmorzar plegats, com feien cada dia. A Lu Xun li agradava l'aroma de pa acabat de fer que s'emparava de la casa i la feia acollidora i segura. Després avi i nét es convertien en mestre i deixeble respectivament. El noi repetia en veu alta tot el que el seu avi li deia.

–Escolta la veu de la saviesa –deia l'home.

–Escolta la veu de la saviesa –repetia Lu Xun.

–La saviesa ajuda els homes a ser bons, rectes i virtuoses –recitava l'avi.

–La saviesa ajuda els homes a ser bons, rectes i virtuoses –repetia el noi.

–Els llibres són el refugi de les creences i les tradicions antigues.

–Els llibres són el refugi de les creences i les tradicions antigues.

–Els llibres guarden la memòria del poble...

Lu Xun va notar que aquell matí la classe s'allargaria quan l'avi va anar a buscar les làmines de bambú que guardava en un calaix amagat sota el seu llit. Després les estengué amb molta cura sobre la taula de la cuina.

–Porta els pinzells i la tinta, noi –ordenà–, que ja saps on són.

Lu Xun sabia que no podia tocar res del calaix. Per això es va alegrar en sentir que l'avi li demanava que portés la cai-xeta daurada i adornada amb una formosa sanefa on guardaven els pinzells i el tinter.

–Recorda el que et vaig dir: per escriure sobre el bambú, el colze ha d'estar ben separat del cos.

El noi va somriure, i tot seguit s'atreví a repetir la instrucció que seguia aquella primera recomanació i que se sabia de cor:

–Ben separat, sí, perquè el bon callígraf ha d'aprendre els gestos que donaran vida, harmonia i bellesa als signes.

–Això mateix –confirmà l'avi, que també va esbossar un somriure–. És important que ho tinguis en compte avui.

–Només avui, avi? –s'estranyà Lu Xun.

–Avui especialment, perquè et començaré a dictar un conte.

Lu Xun obrí uns ulls com unes taronges. Fins aleshores havia fet pràctiques de calligrafia. Havia après els signes més importants de l'alfabet xinès i havia escrit frases soltes. Però un conte...